

УДК 321:355.02(477)

А. А. ЛОБАНОВ, доктор військових наук, доцент, заступник начальника кафедри стратегії національної безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ

В. А. КИРИЛЕНКО, доктор військових наук, старший науковий співробітник, начальник кафедри оперативного мислення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

АЛГОРИТМ ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ, ПОКЛАДЕНИХ НА СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті визначена низка пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки та запропоновано методіку визначення пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки на основі знаходження домінуючих завдань.

Ключові слова: *воєнна безпека, система забезпечення, функції, завдання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Утвердження України як суверенної держави у світовому співтоваристві безпосередньо пов'язане з формуванням державних інститутів влади та з цілеспрямованою реалізацією національних інтересів. Становлення інститутів влади здійснюється через створення та подальший ефективний розвиток відповідних виконавчих систем, із яких однією з найважливіших є система забезпечення воєнної безпеки держави. Проведений аналіз [1–2] показав,

що, на жаль, ефективність її функціонування залишається низькою, тому визначення пріоритетних завдань для даної системи, безумовно, дуже важливе в дослідженні її функціонування, подальшому удосконаленні та її розвитку. Визначені пріоритетні завдання дозволять керівництву держави будувати державну політику більш ефективно і цілеспрямовано. Для забезпечення ефективної воєнної безпеки держави рішення даного завдання матиме немале значення, воно дозволить більш якісно підійти до розроблення теорії аналізу функціонування системи забезпечення воєнної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. На цей час існує багато теоретичних напрацювань щодо визначення пріоритетів з множини елементів. Рішення завдання вибору пріоритетів складається зі знаходження домінуючих елементів з усієї множини елементів. Для вирішення такого класу завдань існує низка математичних методик, які складаються з поєднання методів експертної оцінки з іншими математичними методами, такими як метод аналізу ієрархій, таксономічні методи тощо [3–5]. Сутність усіх методів полягає у порівнянні всіх елементів множини Z між собою, але при цьому необхідно, щоб елементи множини $\{z_1, z_2, \dots, z_n\}$ мали чисельні характеристики, за якими здійснюватиметься зазначене порівняння.

Метою статті є обґрунтування методики визначення пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки на основі знаходження домінуючих завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи випадок, коли елементи множини не мають чисельних характеристик, або за фізичним змістом важко визначити чисельні характеристики, рішення такого завдання доцільно здійснювати на основі відношення переваги – \succ_z , яке визначається експертним шляхом [7], тому описаний нижче алгоритм заснований саме на застосуванні даного відношення.

Отже, нехай множина можливих рішень Z складається з кінцевого числа елементів, а відношення переваги є іррефлексивним та транзитивним. Для визначення множини домінуючих елементів $Sel Z$ насамперед варто перенумерувати всі елементи множини для подальшого порівняння.

Щодо визначення пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки України. Усі завдання системи забезпечення воєнної безпеки

розподілені відповідно до її функцій (див. таблицю), тому завдання, які забезпечують певну функцію, становлять множину Z , яка складається з кінцевого числа елементів n та має вигляд

$$Z = Z_{1c} = \{z_1, z_2, \dots, z_n\} \quad (1)$$

де Z_{1c} – множина завдань, які входять до C -функції на першому кроці алгоритму.

З усього переліку завдань, покладених на C -функцію, нам необхідно вибрати домінуючі (домінуюче) завдання над іншими – множину $Sel Z$.

Крок перший. Здійснюємо послідовне порівняння першого завдання z_1 з усіма іншими завданнями z_2, \dots, z_n , які входять до складу C -функції. Це порівняння полягає в перевірці справедливості відношення $Z_1 \succ_z Z_i$ та відношення $Z_i \succ_z Z_1$ при кожному $i = 2, \dots, n$ [10].

У випадку істинності для деякого i -завдання першого відношення (порівняння) $Z_1 \succ_z Z_i$ не домінуюче завдання необхідно видалити з множини Z_{1c} та продовжити вказану перевірку для наступного за z_i завдання.

Якщо виконується друге відношення $Z_i \succ_z Z_1$, видаленню підлягає перше завдання, після чого відразу ж варто перейти до другого кроку. Якщо ж жодне із двох наведених співвідношень $Z_1 \succ_z Z_i$ й $Z_i \succ_z Z_1$ не є істинним, то нічого видаляти непотрібно. У тому випадку, коли порівняння завдання z_i були проведені з рештою завдань z_2, \dots, z_n , і ні для якого $i = 2, \dots, n$ не виявилось виконаним співвідношення $Z_i \succ_z Z_1$, перше завдання варто запам'ятати як домінуюче й видалити його з множини можливих завдань. Зазначені дії описують перший крок алгоритму.

Якщо після виконання першого кроку в множині можливих завдань не залишилося жодного завдання (тобто всі виявилися вилученими, зокрема z_1), то алгоритм закінчує роботу. При цьому в пам'яті буде зберігатися одне домінуюче завдання z_1 . Воно і являє собою домінуюче завдання у складі C -функції. У протилежному разі (тобто коли не всі завдання виявилися вилученими) необхідно перейти до другого кроку.

Позначимо множину завдань, що залишилися після виконання першого кроку Z_{2c} . Другий крок повністю аналогічний першому. Спочатку потрібно перенумерувати елементи множини Z_{2c} . Після цього варто провести послідовне порівняння першого завдання цієї множини з усіма іншими його елементами. При цьому порівняння здійснюється зовсім аналогічно тому, як це було описано на першому кроці. Виконання по-

рівнянь на другому кроці може закінчитися видаленням першого завдання множини Z_{2c} як невідомуючого або такого видалення не відбудеться. У другому випадку це рішення варто запам'ятати як домінуюче, а потім видалити його з множини Z_{2c} для виявлення наявності ще домінуючих завдань. Якщо після цього в множині завдань не залишиться жодного завдання, то обчислення закінчуються; у пам'яті буде зберігатися множина домінуючих завдань. У протилежному разі до непустиї множини завдань, що залишилася, потрібно застосувати аналогічний третій крок алгоритму і т. д. У результаті після закінчення роботи алгоритму в пам'яті буде зберігатися множина всіх домінуючих завдань $Sel Z$.

На кожному кроці алгоритму відбувається видалення, принаймні, одного невідомуючого завдання. Отже, після виконання деякого кінцевого числа кроків будуть вилучені всі невідомуючі завдання, крім деякого одного, й алгоритм закінчить свою роботу, тому що завдання, що залишилося, ні з чим порівнювати й тому воно буде домінуючим. Таким чином, виконання наведеного алгоритму дозволило отримати результат (наведений у таблиці), де пріоритетними завданнями є 1, 5, 6, 12, 13, 14, 20, 29, 33, 37.

Аналогічно визначаємо домінуючі завдання у складі інших функцій. Перелік усіх домінуючих завдань з усіх функцій і буде становити низку пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки.

Функції й основні завдання системи забезпечення воєнної безпеки України та їх зміст (варіант) [2]

Функції системи забезпечення воєнної безпеки	№ з/п	Основні завдання системи забезпечення воєнної безпеки
1	2	3
Організаційно-управлінська	1	Організація функціонування системи в цілому; прийняття воєнно-політичних рішень; відповідальність за прийняті рішення
	2	Упровадження системи демократичного цивільного контролю над ВООД та правоохоронними органами держави

Продовження таблиці

1	2	3
Прогностично-аналітична	3	Моніторинг процесів, що відбуваються в усіх складових сфери воєнної безпеки; прогнозування змін, що стануться в них, та загроз життєво важливим національним інтересам
	4	Спостереження за виявами міжнародного тероризму
	5	Виявлення зовнішніх небезпек, загроз воєнного характеру, дестабілізуючих чинників
	6	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз воєнного характеру, дестабілізуючих чинників
	7	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз зниження рівня ефективності функціонування системи забезпечення воєнної безпеки
	8	Оцінка загроз воєнного характеру
	9	Виявлення причин виникнення загроз та прогнозування наслідків їх вияву
Основоположна (фундаментальна)	10	Використання можливостей Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, інших структур колективної безпеки
	11	Охорона державного кордону, повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України
	12	Вжиття заходів із запобігання воєнному конфлікту
	13	Боротьба з організованими злочинними угрупованнями, у тому числі міжнародними, які намагаються діяти через державний кордон України та виключну (морську) економічну зону України
	14	Вжиття заходів стримування розв'язання воєнного конфлікту і недопущення його переростання в локальну або регіональну війну
	15	Проведення інформаційно-психологічних операцій з метою запобігання та стримування воєнного конфлікту
	16	Проведення спеціальних операцій для стримування воєнного конфлікту
	17	Переведення національної економіки, окремих її галузей, підприємств, у тому числі транспортних, і комунікацій на функціонування в умовах особливого періоду

Продовження таблиці

1	2	3
Програмно-теоретична	18	Розроблення концепцій, стратегій і програм у сфері воєнної безпеки
	19	Планування конкретних заходів із протидії і нейтралізації загроз воєнного характеру національним інтересам у сфері воєнної безпеки
	20	Створення та удосконалення нормативно-правової бази, необхідної для ефективного функціонування системи забезпечення воєнної безпеки
	21	Удосконалення організаційної структури системи забезпечення воєнної безпеки
	22	Розроблення науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень для захисту національних інтересів України у сфері воєнної безпеки
Планово-аналітична	23	Прискорення реформування Збройних Сил України та інших військових формувань для забезпечення їх максимальної ефективності під час виконання завдань за призначенням
	24	Спільне проведення планових та оперативних заходів у межах міжнародних організацій та договорів у галузі воєнної безпеки
	25	Участь у двосторонньому і багатосторонньому співробітництві у галузі воєнної безпеки, якщо це відповідає національним інтересам України
	26	Забезпечення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей
	27	Розвиток воєнної науки, формування науково-технічної і технологічної бази для створення високоефективних засобів збройної боротьби
	28	Посилення контролю за станом озброєнь і захищеністю військових об'єктів; активізація робіт з утилізації зброї
	29	Комплексне кадрове, фінансове, матеріальне, технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності складових (структурних елементів) системи для виконання завдань за призначенням
	30	Підготовка сил та засобів “силових” елементів системи забезпечення воєнної безпеки до їх застосування згідно з призначенням
	31	Прискорення процесу делімітації та демаркації кордонів України
	32	Здійснення державних програм модернізації наявних, розроблення та впровадження новітніх зразків бойової техніки та озброєнь

Закінчення таблиці

1	2	3
Інтеграційна	33	Виконання міжнародних договорів України у воєнній сфері, у тому числі щодо заборони та нерозповсюдження зброї масового ураження, і зміцнення довіри між державами
	34	Поглиблення військово-політичного партнерства та співробітництва з НАТО і ЄС; участь у міжнародній миротворчій діяльності
	35	Розвиток транскордонного співробітництва із суміжними державами
	36	Дотримання угод щодо розташування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України
Координаційна	37	Оцінка результативності дій щодо нейтралізації виявленої загрози та визначення витрат на ці дії
	38	Оцінка рівня воєнної безпеки, який забезпечує система забезпечення воєнної безпеки на цей час
	39	Надання допомоги органам державної влади щодо захисту населення від природних катаклізмів та техногенних катастроф та ліквідації їх наслідків

Висновки і напрямки подальших досліджень. Таким чином визначена низка пріоритетних завдань системи забезпечення воєнної безпеки дозволяє зробити такі висновки:

враховуючи змістовну сутність зазначених пріоритетних завдань, можливо стверджувати, що процес їх реалізації, тобто реалізації головної функції системи забезпечення воєнної безпеки, має відбуватися за такими етапами (фазами функціонування системи забезпечення воєнної безпеки): моніторинг небезпек та загроз; ідентифікація та визначення рівня загрози; розроблення варіантів нейтралізації загрози; прийняття рішення про нейтралізацію загрози; підготовка та всебічне забезпечення рішення про нейтралізацію загрози; вплив на загрозу (нейтралізація загрози); перевірка ефективності заходів із нейтралізації загрози;

невиконання, нехтування будь-якого з пріоритетних завдань призведе до суттєвого зниження рівня досягнення головної мети системи забезпечення воєнної безпеки – зниження рівня воєнної безпеки, або, можливо, до початку збройної боротьби у разі існування відповідної загрози.

У подальшій перспективі доцільним буде розроблення окремої методики визначення відношення переваги.

Список використаної літератури

1. Лобанов А. А. Нормативно-правова база функціонування системи забезпечення воєнної безпеки України: проблеми і шляхи вирішення / А. А. Лобанов // Труды академії. – К. : НАОУ, 2008. – №4 (84). – С. 5–8.
2. Лобанов А. А. Система забезпечення воєнної безпеки України та проблеми відповідності структури функціональному призначенню / А. А. Лобанов, В. М. Грубов // Збірник праць ННДЦ ОТ і ВБ України. – К. : ННДЦ ОТ і ВБ, 2008. – № 1 (38) – С. 112–118.
3. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий : пер. с англ. / Т. Саати. – М. : Радио и связь, 1993. – 359 с.
4. Косевцов В. О. Оцінка стану воєнної безпеки України / В. О. Косевцов, В. М. Телелим, В. І. Шевченко // Наука і оборона. – 1998. – № 2. – С. 3–6.
5. Косевцов В. О. Національна безпека України: теорія, реальність, прогноз / В. О. Косевцов. – К. : ЦМБСС. – 2000. – 92 с.
6. Богданович В. Ю. Воєнна безпека України: методологія дослідження та шляхи забезпечення / В. Ю. Богданович. – К. : ПП “Дельта”. – 2002. – 322 с.
7. Ногин В. Д. Принятие решений в многокритериальной среде. Количественный подход / В. Д. Ногин. – М. : Физматлит. – 2002. – 144 с.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2013.

Лобанов А. А., Кириленко В. А. Алгоритм определения приоритетных задач, которые положены на систему обеспечения военной безопасности государства

В статье определен ряд приоритетных заданий системы обеспечения военной безопасности и предложена методика определения приоритетных заданий системы обеспечения военной безопасности на основании нахождения доминирующих заданий.

Ключевые слова: *военная безопасность, система обеспечения, функции, задания.*

Lobanov A. A., Kyrylenko V. A. Algorithm of determination of priority tasks of the system of maintenance of military security

The article deals with the wide range of priority tasks of the system of maintenance of military security; the technique of determination of priority tasks of the system of maintenance of military security based on main tasks.

Keywords: *military security, maintenance system, functions, tasks.*